

✓

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ

Ο στοχαστής - Ο αγωνιστής - Ο άνθρωπος

Ο Κυριάκος Μάτσης γεννήθηκε στις 23 Ιανουαρίου 1926. Τα πρώτα του γράμματα τα μαθαίνει στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού του. Συνεχίζει σπουδές στο Γυμνάσιο Αμμοχώστου από το οποίο αποφοιτεί το Νοέμβριο του 1946. Έρχεται με υποτροφία στην Ελλάδα για να σπουδάσει Γεωπόνος στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και τον Ιούνιο του 1952 ορκίζεται και λαμβάνει το πτυχίο του Γεωπόνου, επιστρέφει στην Κύπρο και αναλαμβάνει τη διεύθυνση μεγάλου αγροκτήματος στα Κούκλια της Αμμοχώστου. Εκεί τον βρίσκει το ξεκίνημα της 1^{ης} Απριλίου 1955, του απελευθερωτικού αγώνα της Κύπρου.

Οι αγώνες του Μάτση για την εθνική υπόθεση της Κύπρου δεν ξεκίνησαν βέβαια το 1955.

Ήδη την περίοδο των μαθητικών του χρόνων, στο Γυμνάσιο Αμμοχώστου, αναπτύσσει έντονη εθνική δράση και αποτελεί δραστήριο μέλος διαφόρων εθνικών συλλόγων. Τα χρόνια αυτά αρχίζει να διαφαίνεται το πηγαίο ταλέντο του Κυριάκου Μάτση. Τα παιδικά του οράματα περί πατρίδας και ελευθερίας ξυπνούν μέσα του τον πόθο για την κατάκτησή τους.

Οι αγωνιστές γεννιούνται και ο Κυριάκος Μάτσης δεν υπάρχει αμφιβολία ότι γεννήθηκε αγωνιστής. Τα φοιτητικά του χρόνια τα έζησε με το όραμα της ελευθερίας της Κύπρου, που δεν άφηνε ευκαιρία να διακηρύσσει, να γράφει και να αγωνίζεται για αυτήν. Σε εθνικές επετείους και συγκεντρώσεις φοιτητών, σε εξορμήσεις ήταν πάντοτε παρών, να προβάλλει το εθνικό θέμα της Κύπρου, να υπενθυμίζει ότι υπάρχει ακόμα μια Ελληνική γωνιά η οποία παραμένει υπόδουλη, πονά και ζητά δικαίωση και την ελευθερία της.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά γενική ομολογία, όλων όσων τον γνώρισαν, ο Κυριάκος Μάτσης ήταν εξαίρετος και χαρισματικός ρήτορας.

Ο Γεώργιος Παπανδρέου (ο γέρος της Δημοκρατίας) όταν τον άκουσε να μιλάει για το εθνικό θέμα της Κύπρου και να συνεπαίρνει και να σκορπά εθνικά ρίγη συγκίνησης στο ακροατήριο, τον αποκάλεσε

«Το αηδόνι της Κύπρου» και δεν είχε άδικο.

Είναι συγκλονιστικές οι μαρτυρίες των καθηγητών και συμφοιτητών του, που επιβεβαιώνουν όχι μόνο τη ρητορική του ικανότητα και τη δράση που ανέπτυξε για το εθνικό θέμα της Κύπρου,

αλλά κατέπλησσε με το ζήλο, την αγωνιστικότητα, το σθένος και τη βαθιά του πίστη στα εθνικά ιδανικά, έτοιμος για κάθε θυσία για αυτά στα οποία έδωσε σάρκα και οστά με την παραδειγματική ζωή του.

Σίγουρα θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο Κυριάκος Μάτσης ήταν πολυγραφότατος. Έχει αφήσει λεπτομερή ημερολόγια από 1944-1952, τα οποία στην ουσία δεν είναι κοινά ημερολόγια που γράφει κανείς σχετικά με τις ημερήσιες δραστηριότητες, αλλά αυτά συμπληρώνονται με σκέψεις, ιδέες, οραματισμούς και προβληματισμούς, το περιεχόμενο των οποίων αποκαλύπτει το ψυχικό μεγαλείο, την ανωτερότητα και τη βαθιά του πίστη στα εθνικά ιδανικά.

Έχει αφήσει αξιόλογα κείμενα και επιστολές που εγράφησαν από το 1944-1958, δείγματα γραφής ανθρώπου ανωτέρου πνευματικού επιπέδου, βαθύ γνώστη της Ελληνικής γλώσσας, που έγραψε περισσότερο με την ψυχή του παρά με το μυαλό του.

Ο Κυριάκος Μάτσης, φοιτητής της Γεωπονικής Σχολής στη Θεσσαλονίκη, το 1948 επισκέφθηκε στο κελί του, στις φυλακές του Επταπυργίου, τον Κύπριο συμφοιτητή του Γιάννη Δρουσιώτη, ο οποίος είχε συλληφθεί για Κομμουνιστική ανατρεπτική δράση και αντιμετώπισε την ποινή του θανάτου από το στρατοδικείο.

Γράφει για αυτή του την επίσκεψη: «... Έμαθα στη ζωή να αγαπώ και να εκτιμώ τους ιδεολόγους αγωνιστές που ξέρουν ν' αγωνιστούν για ένα ιδανικό αδιάφορο ποιο είναι αυτό, αρκεί να το πιστεύουν.». Και ο Γιάννης Δρουσιώτης το πίστευε. Ήταν για τον Κυριάκο Μάτση ένας ιδεολόγος της Αριστεράς.

Βαθύς μελετητής της ιστορίας, φιλοσοφίας και ψυχολογίας, ένας διανοούμενος στοχαστής, ρεαλιστής και βαθύτατα οραματιστής. Τα πνευματικά αυτά του χαρίσματα του έδιναν τη δυνατότητα να προβλέπει καταστάσεις και πολιτικές εξελίξεις. Όπως για παράδειγμα, είχε προβλέψει από πολύ νωρίς τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α, και είχε πλήρη συναίσθηση του τουρκικού κινδύνου, τον οποίον την εποχή εκείνη δεν είχαν εκτιμήσει δεόντως οι πολιτικοί άνδρες στην Κύπρο και στην Ελλάδα.

Με τη δραστηριότητα και την ικανότητα που διέθετε, είχε αισθανθεί το πρόβλημα που θα προέκυπτε όταν ο Τίτο δημιούργησε την ομόσπονδη περιοχή της Γιουγκοσλαβίας με το όνομα "Μακεδονία", γράφοντας στο ημερολόγιο του ότι **έπρεπε να ανατραπεί αυτή η ενέργεια του Τίτο**. Ο Ελληνισμός όμως δεν αντέδρασε τότε έγκαιρα, πέρασαν αρκετά χρόνια χωρίς να το αντιμετωπίσει και είναι γνωστές σήμερα οι συνέπειες.

Ο Κυριάκος Μάτσης είναι ποιητής. Τα ποιήματά του διακρίνονται από λυρισμό, ρομαντισμό και πατριωτισμό. Υμνεί την ομορφιά των λουλουδιών και της φύσης, το θάνατο, τη λεβεντιά και την παλικαριά.. Να ένα απόσπασμα από το ποίημά του, αφιερωμένο στον ηρωικό θάνατο των 4 συναγωνιστών του στον αχρώνα του Λιοπετρίου.

«Δώσατε στ' όνειρο φτερά
άτρομα παλικάρια
λεβεντομάνων βύζαγμα
θεριέματ' άγριας λάβας
τρανής γενιάς καμάρια».

Ο Κυριάκος άνθρωπος, που τα εφηβικά και φοιτητικά του χρόνια έδειχνε έμπρακτα τον αγώνα για την ελευθερία της Κύπρου, δεν ήταν δυνατόν να παραμείνει εκτός των διαδικασιών οργάνωσης το ένοπλου αγώνα της ΕΟΚΑ. Από τους πρώτους, έθεσε εαυτόν υπέρ πατρίδος, ανέπτυξε πλούσια δράση με το ιστορικό ψευδώνυμο «Μιλτιάδης» και εργάστηκε συστηματικά για τη μύηση αγωνιστών και οργάνωση ομάδων κρούσης. Στρατιώτης του καθήκοντος, αγνός και τίμιος, υπόδειγμα εις τους υφισταμένους του, εμπυχωτής, εισήλθε εις τον αγώνα με τη φλόγα της αυτοθυσίας και της δίψας να επιτελέσει έργο μεγάλο.

Για τη δράση του στην ΕΟΚΑ επικηρύχθηκε για 5.000 λίρες. Την 9^η Ιανουαρίου 1956 συλλαμβάνεται από τους Άγγλους με την κατηγορία ότι ανήκει στην ΕΟΚΑ και τον κλείνουν στα κρατητήρια.

Ο Μάτσης ήταν άνθρωπος γεννημένος αγωνιστής, δοκιμασμένος, προετοιμασμένος για αγώνες, σκληρούς αγώνες, αποφασισμένος, όπως έλεγε ο ίδιος, για οποιαδήποτε θυσία, γι' αυτό άντεξε στα βασανιστήρια, στα ηλεκτροσόκ, στη συνεχή αγρυπνία, τα ανακριτικά γραφεία και τα κρατητήρια. Έλεγε ότι το κορμί μπορεί να γονατίσει αλλά δεν μπορούσε να γονατίσει η ψυχή. Είναι χαρακτηριστική η στάση του μπροστά σε 5 Άγγλους ανακριτές, όταν μετά τη σύλληψή του και κατά την ανάκριση τους είπε: « **Ναι, είμαι μέλος της ΕΟΚΑ, με συλλάβατε, είμαι εδώ σαν ηγετικό μέλος της οργάνωσης, έχω δώσει τον εαυτό μου για την ελευθερία της πατρίδας μου μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στον οποίο πολεμούσαμε μαζί εναντίον του Ναζισμού. Και θα το θεωρούσα μεγάλο εξευτελισμό, μετά την άρνησή σας να ελευθερώσετε την Κύπρο, αν δεν ανήκα στην απελευθερωτική προσπάθεια που διεξάγεται**». Βέβαια, οι ανακριτές τον βασάνισαν, τον χτύπησαν, τον πίεσαν, προσπάθησαν να τον ταπεινώσουν, να

τον εξευτελίσουν , αλλά ο Μάτσης δεν λύγισε , δεν λύγισε η υπέροχη ψυχή. Ήξεραν οι Άγγλοι ότι ο Κυριάκος είναι σημαντικό στέλεχος της οργάνωσης, είναι σοβαρός είχε ιδέες, δεν ήξεραν όμως την αποφασιστικότητά του και τη βαθιά του πίστη στον αγώνα που υπηρετούσε. Να πως ερμηνεύει ο ίδιος τη δύναμη της πίστης, σε επιτολή που έγραψε τον Φεβρουάριο το 1958, από κάποιο κρησφύγετο της Κύπρου , προς νεαρό συγγενή του: «*Σαν άνθρωποι έχουμε τις αδυναμίες μας, σωματικές και ψυχικές. Όμως πιο πάνω από κάθε αδυναμία στέκεται η δύναμη της ΠΙΣΤΗΣ. Αυτή δίνει παλμό στη ζωή μας και μετατρέπει σε γίγαντα το αδύναμο κορμί, που σκοπό του έταξε στην πάλη να μη λυγίσει. Μόνο σαν νοιώθεις μέσα σου να καίει η φλόγα τούτης της πίστης , νοιώθεις κάτι το ανάλαφρο να σε γεμίζει και παίρνεις φτερά στα πόδια και στο νου για κάποια πετάγματα*».

Όταν απέτυχαν οι συνομιλίες Μακάριου-Harding για διευθέτηση του Κυπριακού, τον επισκέφθηκε στο κρατητήριο ο ίδιος ο στρατάρχης Harding, παρουσία 5 ανακριτών και του είπε: «Είσαι ένας λαμπρός επιστήμονας , θέλεις να σε στείλουμε στην Αυστραλία και να σου δώσουμε χιλιάδες στρέμματα γης ή στη Νέα Ζηλανδία και 500.000 λίρες και για αντάλλαγμα να μας παραδώσεις τον ΔΙΓΕΝΗ;» Ο Κυριάκος θύμωσε , σήκωσε το χέρι του και χτύπησε τη γροθιά του στο τραπέζι λέγοντας: «*Εξοχότατε , λυπούμαι γιατί δεν έχετε αντιληφθεί με ποιόν συνομιλείτε. Πρέπει να ξέρετε ότι «ου περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα αλλά περί αρετής» και σηκώθηκε και βγήκε από το χώρο της ανάκρισης , μπήκε στο κελί του και άφησε άναυδο τον Harding και τους ανακριτές.*

Τον Σεπτέμβρη του 1956 δραπετεύει μαζί με άλλους αγωνιστές από τα κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς. Αναλαμβάνει τομεάρχης της επαρχίας Κυρήνειας και εκεί αναπτύσσει και πάλι πλούσια αγωνιστική δράση. Και έρχεται η αποφράδα ημέρα της 19^{ης} Νοεμβρίου 1958 , όπου μετά από προδοσία, τα αγγλικά στρατεύματα ανακαλύπτουν και περικυκλώνουν το κρησφύγετο του Μάτση στο χωριό Δίκωμο, στους πρόποδες του Πενταδάκτυλου. Ο Μάτσης βρίσκεται με δυο συντρόφους του σε κρησφύγετο κάτω από το πάτωμα, σε σπίτι του χωριού.

Όταν οι Άγγλοι άνοιξαν το στόμιο του κρησφύγετου , φώναξαν στον Μάτση να παραδοθεί, αυτός αρνήθηκε και διέταξε τους δυο συναγωνιστές του να βγουν από το κρησφύγετο και να παραδοθούν. Ο ίδιος είχε λάβει από καιρό την οριστική απόφασή του, την οποία εξομολογήθηκε κατ' επανάληψη στους συναγωνιστές του. Δεν ήθελε να συλληφθεί ζωντανός , να ξαναοδηγηθεί στα φρικτά ανακριτήρια της

Ομορφίτας, σ' ένα τόπο εξευτελισμού, δεν ήθελε να υποστεί ξανά την ταπείνωση της σύλληψης. Από τα τις μαρτυρίες των συναγωνιστών του, τα ημερολόγιά του, τις επιστολές σε φίλους και οικείους του, τα γραπτά του και τα ποιήματά του , ιδίως του 1958, δείχνουν πως ο Μάτσης επέλεξε συνειδητά την προσφορά του υψίστου αγαθού της ζωής στο θυσιαστήριο του έθνους και έγινε ολοκαύτωμα στο βωμό της Κυπριακής ελευθερίας. Γι' αυτό αρνήθηκε να βγει από το κρησφύγετο όταν οι Άγγλοι ζητούσαν την παράδοσή του και απάντησε με βροντερή φωνή: «*Αν θα βγω, θα βγω πυροβολών*». Αυτό ήταν το μολών λαβέ του υπέροχου αγωνιστή της Κύπρου. Σε απάντηση , οι Άγγλοι πολιορκητές δεν έχασαν καιρό, έριξαν 2 χειροβομβίδες μέσα στο κρησφύγετο και τον δολοφόνησαν, εν ψυχρώ. Όταν μπήκαν οι δημοσιογράφοι για να φωτογραφίσουν τα κατορθώματα των Άγγλων , βρέθηκαν μπροστά σ' ένα φρικτό θέαμα. Όπως γράφει ο Διγενής στα απομνημονεύματά του: Ο Μάτσης με έκφραση ικανοποίησης δια το ηρωϊκόν τέλος του είχε αγκαλιασμένα τα δυο αυτόματά του. Ο δεξιός πους του ήτο αποκομμένος και απηνθρακωμένος, νωπόν δε το αίμα έσταζεν ακόμη επί του δαπέδου του κρησφυγέτου».

Ο ήρωας , ο σταυραετός του Πενταδάκτυλου, δεν δόθηκε στους οικείους του για να ταφεί με τις αρμόζουσες τιμές. Οι Άγγλοι τον φοβόντουσαν και νεκρό, φοβόντουσαν την αντίδραση των Κυπρίων, τη δημιουργία αναταραχής και επεισοδίων. Γι' αυτό τον έθαψαν στα φυλακισμένα μνήματα των κεντρικών φυλακών, χωρίς να επιτραπεί σε κανέναν να παραστεί στην κηδεία. Θάφτηκε δίπλα στον συγχωριανό του Μιχαλάκη Καραολή, τον αγαπημένο του φίλο Γρηγόρη Αυξεντίου και τους υπόλοιπους ηρωομάρτυρες του έπους του 1955-59.

Μερικά αποσπάσματα σε χρονολογική σειρά από τα πολλά γραπτά κείμενα του ήρωα.

1944

Ιδού τα δικαιώματα του ανθρώπου.

1. Το δικαίωμα της ζωής. Οι άνθρωποι μπορεί να διαφέρουν μεταξύ τους μα μπροστά στο νόμο είναι ίσοι.
2. Η προστασία των ανηλίκων.
3. Το καθήκον και η ελευθερία.
4. Το δικαίωμα του να κερδίζεις χρήματα.
5. Το δικαίωμα της περιουσίας.
6. Η ελευθερία της κυκλοφορίας .
7. Το δικαίωμα της εκπαίδευσης.
8. Η ελευθερία της σκέψεως και λόγου.
9. Ατομική ελευθερία.
10. Προστασία κατά της βίας.

1945

Αγωνίζομαι για τον λαό
Τον βλέπω αμόρφωτο
και θέλω να τον μορφώσω.
Τον βλέπω αδικημένο
και θέλω να τον δικαιώσω.

1946

Μόνο όταν το συμφέρον
το ατομικό σταματήσει να κινεί το
λογισμό μας σε κάθε μας πράξη,
μόνο, όταν ο καθένας εργάζεται
για το σύνολο και τον εαυτό του,
μόνο τότε η ανθρωπότητα μπορεί
να βρει το δρόμο της.

1946

Να'σαι τίμιος στις πολιτικές σου αντιλήψεις που πρέπει να πηγάζουν
από την αγάπη προς τον συνάνθρωπο, που συνεπάγεται καλυτέρευση της
Πολιτείας που σαν άμεση συνέπεια έχει την της πατρίδας μερικά και του κόσμου
γενικά.

1946

Ανήσυχτοι αφήνουμε την σκέψη μας να ερευνά τα μυστήρια της ζωής.
Φέρνοντας κι εμείς τα βήματά μας στα γνώριμα μέρη π' αντίκρυζε
ο Αριστοτέλης , βαθιοί παρατηρητές της ζωής, όπως και εκείνος ζητούμε λίγο απ'
το φως που η υπερόχη του διάνοια σκόρπισε στον πνευματικό κόσμο.

1947

Η σημαία για την οποία έδωσα όρκο να υπηρετήσω είναι η ΑΛΗΘΕΙΑ
θα της μείνω πιστός και θ' αγωνίζομαι για το ΦΩΣ και την ΑΛΗΘΕΙΑ.

1950

Θα έρθει κάποτε η ώρα της δράσεως.
Τίποτε δεν κερδίζετε χωρίς θυσίες και η ελευθερία χωρίς αίμα.

1958

Μακαρισμένοι αυτοί που δρόμους πρωτανοίγουν.
Ευλογημένοι αυτοί που τους ακολουθούν.
Να γιατί δεν νοιάζομαι αν τη γη αυτή ζουν Τούρκοι, για Έλληνες, Εβραίοι για
Εκείνο που έχει αξία είναι να τη ζουν αυτοί που τη ποτίζουν με τον ιδρώτα τους
και να περπατούν πάνω της ελεύθεροι, διαφεντευτές της, κυριάρχοι της. Ν'
αναπνέουν περήφανοι τον αέρα της που να 'ναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς,
λεβεντοσύνης. Όχι πνίκτης.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΤΣΗ